

ANTE GLAVIČIĆ

RANO RANE SENJKINJE DIVOJKE
Stara uskočka pjesma iz Senja¹

Ante Glavičić
V. Čopića 22
HR 53270 Senj

UDK:886.2-1:398
Stručni članak
Ur.: 1997-12-03

U prilogu autor objavljuje jednu staru senjsku uskočku epsku pjesmu pod nazivom "Rano rane Senjkinje divojke", koju je zapisao godine 1956. prema kazivanju djeda Blaža Glavičića. Prema rodoslovlju obitelji Daničić autor pjesmu datira u sredinu 17. stoljeća. Navodi pjesme iz senjske okolice, koje sve imaju neku daleku sličnost s ovom senjskom pjesmom. Spominje opće razloge nestajanja pučkih pjesama od kojih su neke srećom nakon više stoljeća ipak glazbeno obrađene i rado se izvode i slušaju.

Iz vremena života i borbe senjskih i kliških uskoka sačuvalo se oko tisuću narodnih epskih pjesama iz Bosne i Hercegovine i Hrvatske. Sve te pjesme veličaju senjske uskoke, prave narodne junake i osvetnike koji su prema narodnom sudu primjeri čednosti, hrabrosti, odanosti domu i zajedništvu, zadanoj riječi i kršćanskoj vjeri, pa su u svoje vrijeme kod prijatelja izazivali duboko poštivanje, a kod neprijatelja radoznalost, pakost i strah, odakle nastaje poslovice "Bog te očuvao senjske ruke". To ističemo jer vrijedi samo za sve one iskrene prijatelje koji su branili njihovu pojavu i stajali na strani pravde i vjere Isusove, jer je i bilo i onih koji su štitili uskoke, dapače koji su ih pomagali u borbi, ali su samo u interesu svojih država ili svom osobnom interesu iskoristili postojeće nesređene političke, gospodarske i vojne prilike. Bilo je i onih koji nisu bili prijatelji uskocima ni narodu kojemu su pripadali pa se zna da se s

¹ A. GLAVIČIĆ, 1962, 95-98.

takvima razgovaralo samo silom na silu i nevjeru. O senjskim uskocima napisano je mnogo djela,² i vrijednih, i poštenih, i loših, i po narudžbi, ali do danas, na žalost, o uskocima nije rečena "ona" posljednja hrvatska riječ, koja je i najobjektivnija.

Iz samog Senja i okolice sačuvalo se do danas tek nekoliko epskih uskočkih ljubavnih i junačkih pjesama - popijevaka od kojih su Senjanima najpoznatije i najmilije "Široka kuntrado" i "Rano rane Senjkinje divojke". Objе su pjesme danas uglazbljene, rado se slušaju i pjevaju u Senju. Mislimo da je takvih emotivnih, tugaljivih (epskih pjesama) bilo i više, ali nam se nisu sačuvale. U svoje vrijeme, tamo od 1955. do 1975., uz arheološko-povijesna i etnografska istraživanja po terenu Velebita i Kapele, tražio sam među onda najstarijima žiteljima toga kraja stare pjesme i zanimao se za pučke običaje i vjerovanja, ali bez osobita uspjeha. Mnogo toga staroga iz pučke predaje najvećim dijelom nestalo je između dva rata, a napose od 1945. pa sve do 1985., kada je najveći dio senjskog pučanstva iselio iz zavičaja,³ iz područja Alana, Krivoga Puta, Vrataruše, Veljuna, Vratnika-Melnica, Senjske Drage, Oltara, Krasna, Svetoga Jurja, Lukova, Klade, Starigrada, Stinice, Jablanca, Prizne, Baških Oštarija, Cesarice i Karlobaga, ponajviše u Senj i Rijeku, pa onda u Zagreb i širom svijeta. Iz usmena kazivanja, a ponešto i pisanih djela, saznajemo da se po Senju i čitavoj Senjskoj planini i Podgorju u starije vrijeme pjevalo, sviralo i igralo uz gusle, mišnjace ili tambure. Sve te stare pjesme i igre i mnoga kazivanja i staro nazivlje te glazbeni izraz nestali su bez spomena.⁴

² U *Senjskim zbornicima* 1-23 objavljeno je desetak stručnih priloga koji se odnose na senjske uskoke i borbe s Turcima i Mlečanima. Uz priloge objavljena je sva važnija literatura i povijesna vrela. Posebno su vrijedni prilozi u *Senjskom zborniku* 17/1990, tiskanom u povodu proslave 500. obljetnice rođenja znamenitih Senjana i hrvatskih junaka Nikole Jurišića i Petra Kružića. Objavljeni su radovi Tomislava Raukara, Ante Sekulića, Anđelka Mijatovića, Luje Margetića, Mirka Valentića, Mile Bogovića, Milana Kruheka, Josipa Grbelje, Stipe Botice, Željka Bartulovića, K. W. Bracewell, Milana Mogaša, Melite Viličić i Josipa Lučića, koji svestrano osvjetljavaju život, moral, vjeru i junačka djela senjskih i kliških uskoka. Uz radove je objavljena sva relevantna literatura i izvori koji rasvijetljavaju fenomen senjskih uskoka.

³ Prema *Schematismu* senjske, modruške i krbavske biskupije za godinu 1916. na području župa grada Senja i okolice živjelo je oko 25.700 stanovnika. Na tom istom području danas živi jedva 11.500 stanovnika, što znači da je iz senjskog zavičaja iselilo više od 60% pučanstva, i to onoga mlađega, koje je još 1946. živjelo na ovome području.

⁴ A. GLAVIČIĆ, 1967-1968, 276-295; A. GLAVIČIĆ, 1980, 197-210; A. GLAVIČIĆ, 1981-1982, 91-115; Š. BALEN, 1993, 201-215; B. MODRIĆ, 1965, 246-253; D. VUKUŠIĆ, 1995, 379-406; St. VUKUŠIĆ, 1996, 1-280; A. RUKAVINA, 1970, 99-123; A. RUKAVINA, 1979, 1-160; V. ŠEGOTA, 1966, 1-158; V. FAJDETIĆ, 1967-1968, 94-176; P. ROGIĆ, 1965, 35-68; M. GUŠIĆ, 1984, 73-116; M. SLADOVIĆ, 1856, 22-23.

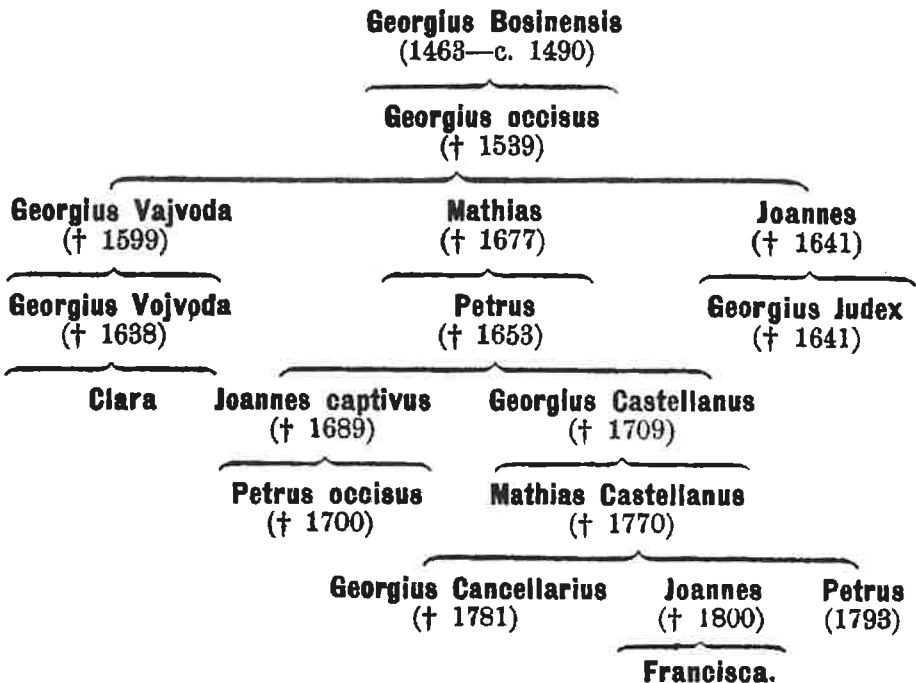
Tijekom stoljetne borbe za slobodu Hrvatske, o bojevima, četovanjima i megdanima koje su predvodili samo najhrabriji i najumniji borci, narod je ispjevao brojne pjesme i tako usmeno obilježio događanja, djela i osobe, a po potrebi davao im u ruke svijetlo ubojito oružje, ljutitost, mudrost i snalažljivost, bez kojih se tekovina ne bi uspjelo odmjeravati snage s mnogo jačim i okrutnijim neprijateljima. Vrijeme, ratovi i tijek duge prošlosti razlog su da su zaboravljena mnoga junačka djela, događanja i ličnosti, i da ne bi narodnog pjesnika ali i pjesnikinja, mnogo toga bilo bi zauvijek zaboravljeno.

Stoga i ove dvije epske pjesme za Senjane i one koji štuju narodno pjesništvo, imaju osobitu vrijednost. Kako je prošlo više od 35 godina otkako sam 1956. zabilježio pjesmu "Rano rane..." prema kazivanju djeda Blaža Glavičića,⁵ a bez stručne i muzikološke obrade, "izvorno" sam je 1962. objavio u *Riječkoj reviji*.⁶

Budući da se pjesma u zadnje vrijeme često pjeva i izvodi na raznim svečanostima u Senju i drugdje, a sada se može gledati s vremenske distance te uz neke nove spoznaje, nametnula mi se misao da se ova draga popijevka ponovno objavi i da je tako upozna šire čitateljstvo *Senjskoga zbornika*. Razmatranjem pjesme uočili smo da pjesma "Rano rane Senjkinje divojke" nema prototipa, ali da u senjskoj okolini (Vrbnik, Brinje, Otočac) ima nekoliko epskih pjesama koje imaju nešto zajedničko s ovom senjskom pjesmom. To sudimo da je normalno jer sve one potječu iz naroda i sačuvane su lijepom pučkom predajom koja u detaljima ima izvorište u dalekoj pradomovini, gdje je pjesma imala neko drugo, mitološko značenje, koje nam je danas teško raspoznati. Ova naša uskočka pjesma "Rano rane..." spjevana u desetercu, zasigurno je izgubila nešto od svoje originalnosti i ljepote melosa, a i od svoga izvornog jezika, ali ipak i danas, nakon više od tri stoljeća, pobuđuje našu pozornost i simpatije i zbog svog sadržaja i zbog načina pjevanja.

⁵ Prije 70 godina bilo je više starih Senjana koji su znali kazivati - pjevati i svirati uz tambure čitavu pjesmu. Među njima bio je i Blaž Glavičić. Pjesma se objavljuje onako kako je zapisana, bez ispravaka, kako bi tekst ostao što originalniji i bliži govoru i pjevanju starih Senjana s kraja 19. i početka 20. stoljeća. Smrću Blaža Glavičića 1961. zakopan je posljednji poznavalac ove, ali i više drugih starih pučkih pjesama iz Senja i bliže okolice. Šteta je da se ova pjesma (ali i neke druge) nije muzički, notno zapisala jer je to bilo moguće s obzirom na to da se pjevala i svirala u osam dvočetvrtinskih taktova, slično drugim senjskim i primorskim pjesmama.

⁶ *Riječka revija* 3-4, godina XI, 1962, u cijelosti je posvećena gradu Senju, a u prigodi organiziranih sjajnih proslava 125. obljetnice osnutka i rada senjske čitaonice i knjižnice i 120. obljetnice osnutka i rada Senjske gradske glazbe, te 100. obljetnice rođenja Vjenceslava Novaka i Milutina Cihlar Nehajeva, a zauzimanjem dr. Vinka Antića, urednika *Riječke revije* i direktora Naučne biblioteke u Rijeci.



Sl. 1. Rodoslovlje (I.) slavne uskočke obitelji Daničić koje je 1764. sastavio Ivan pl. Daničić.

Profesor Vladimir Fajdetić u svome stručnom prikazu "Glazbeni izraz Senja" osvrće se na ovu pjesmu (koja je objavljena u *Riječkoj reviji*) i navodi da "popijevka" ima sedamdeset i pet stihova. Prikupljajući tada u Senju stare zapise preostale od izvorne pjesme, možemo utvrditi da se inačica koju objavljujemo razlikuje u pojedinim riječima i nijansama pjevanja. Kako su ti zapisi "notirani" i kako se izvode, navodimo u prilogu pod brojem I - VII.

Prikupljajući podatke o sadržaju popijevke, ali i vremenu njezina nastanka, nailazimo na poteškoće u dataciji, osobito jer je postojeća genealogija obitelji Jurja I. Daničića,⁷ na nekim mjestima nerealna. U rodoslovlju obitelji Daničić najčešće je muško ime Juraj, pa onda Ivan i Petar, a od žena najčešće se spominje Klara. Ime Juraj čini se da je gotovo tradicionalno i obiteljsko, a svakako je odraz tradicije i vjerovanja koje se u analizi pjesme može pojasniti i

⁷ M. MAGDIĆ, 1880, 228. Pod. II. je objavio svoj "Explicatio arboris genealogiae familiae Danicich", a to je rodoslovlje sastavio 1764. Ivan pl. Daničić, posljednji muški potomak ove slavne uskočke porodice (Sl. 1.). Dokument se čuvao u arhivu grada Senja pod brojem XXX. Na žalost sva pismohrana grada Senja stradala je u požaru 7. 10. 1943, nastalom pri bombardiranju.

dovesti u svezu sa sv. Jurjem, zelenim Jurjem, obiteljskim zaštitnikom još iz Bosne, a koji se u Senju štuje kao patron grada. Također nam dosta muke zadaje vijest o Turcima, za koje se ne zna jesu li iz Like, Kotara ili Dalmacije. Ipak mi se čini najvjerojatnije da se radi o ličkim Turcima, onima od Kosinja, Perušića, Pazarišta ili Novoga.

Bezimeni narodni pjesnik, guslar koji zasigurno potječe iz senjske uskočke sredine, osmislio je oko godine 1650. Klarin zloslutni san, prepad Turaka, otmicu i odvođenje djevojaka u ropstvo, Klarinu snalazljivost, uskočku zasjedu i napad na Turke te oslobođenje djevojaka i njihov povratak u "Senj grad bijeli". Kao moto popijevke pjesnik je uzeo nesvakidašnji događaj koji se odigrao pod Vratnikom⁸ u Senjskoj dragi, u koju su Turci, osobito martolozi, zazirali silaziti da bi plijenili ili se osvećivali. U ovome su slučaju Turci negdje u dubini Drage u Jaruzi pokraj Kraljičina vrela postavili zasjedu i, kako je opjevano, oteli "Senjkinje divojke", koje su ovdje na vrelo došle po vodu.

Od svih djevojaka iz pjesme najpoznatija je Klara Daničinka.⁹ Na osnovi rodoslovlja obitelji Daničić iz 1764. te spomena Klare, čitavu priču možemo postaviti u sredinu 17. stoljeća. Ovdje se radi o Klari, kćeri Petra I. Daničića, koja tada ima braću i ostarjelu majku. U zgradama rodoslovlja (II.) oznakom zvjezdice navodimo moguće godine rođenja osoba, a znakom križića godine smrti kako je navedeno u rodoslovlju. Prema navedenom odredili smo da je Klara iz ove pjesme rođena oko 1630. i da je u vrijeme otmice mogla imati dvadeset godina. Klarina su braća: Ivan, rođen oko 1615., umro 1689., i Juraj, rođen oko 1616., umro 1700. Sestra joj je Jelena bila udata za kneza Posedarskog, a Katarina za Andriju Pribinovića. Klara iz pjesme udata je za Jurja Vlatkovića, sina ili nećaka čuvenoga Ive Vlatkovića (Ive Senjanina), kojega su austrijske vojne vlasti zajedno s bratom Mihom pogubile u Karlovcu godine 1612.

⁸ Vratnik je stari naziv za planinski prijevoj - sedlo iznad Senjske drage, preko kojega još od prethistorijskih vremena prolazi cesta od mora prema unutrašnjosti zemlje. Pod Vratnikom u Senjskoj dragi na više mjesta izvire živa voda, vrela na koja su Senjkinje divojke dolazile po vodu osobita za vrućih ljetnih dana. Taj običaj bio je poznat i Turcima, koji su na prepad uhvatili djevojke i pokušali ih odvesti u roblje.

⁹ Prema rodoslovlju, oko godine 1655. umro je Petar I. Daničić, a ostala njegova žena udovica te dva sina, Juraj V. i Ivan II. te kćeri: Klara udata za Jurja Vlatkovića, Jelena udata za kneza Posedarića i Katarina udata za Andriju Pribinovića. Iz rodoslovlja (Prilog II.) vidi se da je postojala još jedna Klara, kći Matije II. Daničića i Francike Miletić, koji su imali sinove Jurja VI., Ivana i Petra, te kćeri Mandalenu i Klaru. Iz rodoslovlja se vidi da je obitelj živjela krajem 18. stoljeća te da se Klara, kći Matije, ne može uzeti u obzir za ličnost koja se spominje u pjesmi "Rano rane...".

I				
JURAJ II. DANIČIĆ (* 1490. - † 1539.)				
sin				
MATIJA I. (* 1580. - † 1677.)		KATARINA DESANTIĆ (* 1585. - † 1660.)		
sin				
PETAR I. (* 1580. - † 1655.)				
djeca				
JURAJ * 1615. † 1709.	IVAN * 1616. † 1680.	KLARA * 1630. ž. Jurja Vlatkovića	JELENA * 1620. ž. Kneza Posedarića	KATARINA * 1625. Antuna Pribinovića
II.				
MATIJA II. DANIČIĆ (* 1700. - † 1770.)		FRANCISKA MILETIĆ (* 1710. - † 1770. ?)		
djeca				
JURAJ VI. * 1781.	IVAN * 1793.	PETAR * 1727. † 1793.	MANDALENA u. Hreljanović	KLARA u. Vukasović
* moguća godina rođenja		† godina smrti prema rodoslovlju iz 1764.		

RANO RANE SENJKINJE DIVOJKE

Moderato

Ra-no ra-ne Senj-ki---nje di-voj---ke,

ra-no ra-ne Senj-ki----nje di-voj---ke.

Sl. 2. Notni zapis pjesme "Rano rane Senjkinje divojke" prema prof. Vladimiru Fajdetiću.

Vrijeme kada se pjesma događa je postuskočko doba, ali se još uvijek odigravaju bitke, megdani između Turaka i Senjana, i jedni drugima postavljaju zasjede. Prema pjesmi, ali i starome običaju, "Senjkinje divojke" predvođene Klarom Daničić odlazile su s drvenim kablicama (brentama) po vodu u Senjsku dragu. Kod vrela su se odmarale i razgovarale. Za taj običaj ili priliku saznali su lički Turci, koji otmicom vraćaju Senjanima "milo za drago", ali na svoju štetu. Kako se sve to odigravalo i kako je to pjesnik vješto okitio i na zadovoljstvo Senjana završio, saznajemo iz sljedećih stihova.

"Rano rane Senjkinje divojke,
Rano rane na Vratnik po vodu.¹⁰
Stale jadne trudne počivati
I hladnom se vodom umivati,
Jedna drugoj sanju kazivati.

Al' govori Klara Daničinka:
'Sestre moje, drugarice moje,
Noćas nam se zla sanja sanjalo,
Da smo bile turske robinjice.'

Jošte Klara u riječi ne bijaše,
Al eto ti iza gore Turke.
Svak se hvata za svoju divojku,
Harambaša Klaru Daničinku.

'Dobro jutro' joj je kazivao:
'Bog pomogo, neznana delijo.'
'Otkuda si, lijepa divojko?'

'Ja iz Senja, iz biloga grada,
Gdjeno ima kruha i kolača,
I pečenja svake vrsti,
Ima vina¹¹ od sedam godina.'

¹⁰ Na sredini Senjske drage s desne strane velikog zavoja uz Jarugu, a niže zaseoka Tadići, iz stijene izbija jače vrelo-izvor, od starine zvan "Kraljičino vrilo". U prilog je tome sam naziv "kraljičino" te nalaz većeg kamena s profilacijom i usjekom kao ostatak izljeva, odnosno baze neke manje antičke fontane, kaptirana vrela. Sam je kamen nađen pod vrelom u jarugi malog potoka, odakle je dovezen do Gornjih Lopaca, gdje je stajao uz stare jablane, odakle je onda dopremljen u Muzej, oko godine 1965.

¹¹ Klara se hvali Turčinu kako u Senju ima vina od sedam godina, što je istina. Naime, grad Senj sa svih je strana opasan silnim gromačama, ostacima starih terasa, lijeha nekadašnjih vrtova i vinograda, a u tim vrtovima uspijevala je domaća loza, koja je davala kvalitetno vino, što zasnjeđuje i Senjski statut iz 1388. g., kada govori o prodaji domaćega senjskoga vina.

'Ljubo moja, očeš biti moja?'
'Pitat' oću svoju staru majku,
Bi li mene dozvolila za te.'

'Evo tebi moga konja vrana
Pa zajaši kroz goru zelenu,¹²
Pa dotrči do majčina dvora,
Pa upitaj te starice majke
Bi li tebe dozvolila za me.'

Kad se Klara natrag povratila,
Tužne mu je glase govorila:
'Ne lov' lova oko dvora moga,¹³
Moja su ti braća rasrđena,
Ubit 'oće tebe radi mene.'¹⁴

A u jutro Klara podranila
I sa svojim pašom odlazila.

'Ljubo moja, jaši konja moga.'
Kad je Klara konja prihvatila,
Triput se je konjić razigrao,
Paša ju je dal'ko ugledao.

'Ljubo moja, vrati konja moga.'
Al' se ljuba neće da obzire
Po imenu Klare Daničinke.

Al' se ljuba k njemu okrenula:
'Gospodaru, namijenjeni družo,
Je l' sloboda meni zapjevati?'

¹² Turčin Klari i kaže "pa zajaši kroz goru zelenu", što još jednom svjedoči starinu pjesme koja je dijelom vezana za kult "zelenoga Jurja".

¹³ "Okolo dvora moga" - ovdje Klara upozorava Turčina da se okani njezine kuće, koja se prema ranijim spoznajama (P. TIJAN, 1931, str. 39, br. 69) nalazi na Maloj placi. Ovdje se radi o kući koja je danas dvokatnica, a koja je nekada preadaptirana, tako da je od njezine monumentalnosti na pročelju ostala samo trifora. Ne znamo točno kada je kuća Daničić došla u posjed druge znamenite obitelji Homolić, vjerojatno krajem 18. st.

¹⁴ Klara se vratila i paši donosi odgovor majke i braće, koja su na njega razlučena. Ta dva brata najbolje nam pomažu u dataciji pjesme i razjašnjenju lika same Klare, koja je bila pojam uskočke ženske ljepote, djevojaštva i hrabrosti. Prema ovome sve druge Klare iz rodoslovlja Daničića ne dolaze u obzir za vremensko utvrđivanje nastanka pjesme.

'Pjevaj, ljubo, da te gora nosi.'
Pjeva Klara tanko glasovito:¹⁵

'Zbogom Senju, moj bijeli grade,
U tebi sam se mlada uzgojila,
Lipe svile nanosila
I mantilje od bijele kovilje.'

Al' govori paša harambaša:
'U mene ćeš svilene haljine
I dukata od suhog zlata.'

Čuje Klara Senjane uskoke,
I med njimi konje potkovane.
'Gon'te konje, ako Boga znate,
Eno Turke u onoj dolini.'

Kad su došli u Podgorje¹⁶
Usred crne gore,
Spazili su Turke u dolini.

Opkoliše sa četiri strane,
Zapucaše u dolinu
I uhvate pašu harambašu.
Crmom su ga zemljom rastavili,
Druge Turke s njime pogubili.

Mili Bože, lipi li smo
Plinak ulovili,
Uhvatili Turke u dolini,
I med njima Senjkinje divojke,
I med njima Klaru Daničinku.
Evo tebi tvoje drugarice,
Pa ih vodi Senju, gradu bijelome,
Lipe li su Senjanke divojke,
Još je lipša Klara Daničinka.

¹⁵ Prosudujemo da je Klarino tanko i glasovito pjevanje još jedan njezin epitet, njezin ukras. Kroz pjesmu koja odjekuje gorom, ona upozorava uskoke na položaj Turaka koji djevojke odvođe u ropstvo.

¹⁶ Podgorje iz pjesme južni je krajolik Senjskog bila, poviše Velika Stolca prema Krasnu. I danas je taj kraj šumovit, a u uskočko su doba šume bile još i veće, guste, što svjedoči sintagma "crna gora". Tim krajolikom provlače se prema Krasnu Turci, oni se kreću starom šumskom vlakom - stazom kojom se komuniciralo od Vratnika prema Krasnu, Kosinju, Pazarištu ili obrnuto.

Iz pjesme saznajemo da se borba o kojoj se ovdje govori, dogodila oko godine 1650., u doba kada sa svjetske pozornice nestaju senjski uskoci, ali i dalje se između uskoka krajišnika i Turaka vode krvavi sukobi i organiziraju uzvratni prepadi i odmazde. U pjesmi se na vrlo slikovit način navodi slijed događanja: Senjkinje idu na vodu pod Vratnikom, Turci zaposjedaju položaje i otimlju djevojke, odvođe ih u ropstvo, uskoci napadaju Turke i oslobađaju Senjkinje divojke. Iz toga se može zaključiti da se događaj odigrao u blizini Senja, poviše Stoca (zaselak pod Senjskim bilom). Tu se nalazi lokalitet "Mesinovac",¹⁷ udolina pod Kneževim vrhom, gdje su Turci sasječeni. Tu je i stara lokva - bunar uz koji prolazi stara planinska staza - prastari put kojim su stanovnici Krasna, Kosinja i Pazarišta kretali prečacem prema Ledenicama i Rijeci. Tim istim putem Turci se vraćaju kućama s pljački, a to znaju uskoci, koji im postavljaju zasjedu...

Koliko mi je za sada poznato, čini se da se ova stara uskočka pjesma nije javno pjevala prije II. sv. rata, a obrađena je za glazbu tek nakon 1945. Pjesmu su obradili glazbenici Martin Nell (kapelnik) i Frane Bašić. Godine 1962., kada sam pjesmu pripremao za tisak, u Senju nisam mogao naći starijeg Senjanina ili Senjkinju koji bi je u cijelosti znali kazivati ili otpjevati, osim staroga Blaža Glavičića. Godine 1964. u Senju je boravio prof. Vladimir Fajdetić,¹⁸ poznati muzikolog i glazbenik, a u svrhu prikupljanja građe za svoju studiju "Glazbeni izraz Senja i okolice". U toj prigodi prof. Fajdetić je pronašao i u zadnji čas snimio i zapisao neke detalje aktualnog senjskog pjevanja ove i drugih pjesama i svoje nalaze objavio u *Senjskom zborniku* 3 (1967.-1968.). U studiji prof. Fajdetić navodi da se s popijevkom "Rano rane..." prvi put susreo u Senju 1963. i zaključuje da se pjesma izvodi barem u dvije srodne verzije. Prva je ponavljanje svakog stiha, a druga je pjevanje po dva stiha na navedeni napjev. U

¹⁷ Prema kazivanju starih Stolačana Mate Biondića i Jose Markovića lokalitet "Mesinovac" žumski je predio u vrhu Senjskog bila, nazvan tako jer se navodno na tome mjestu odigrala bitka u kojoj su uskoci i krajišnici porazili Turke. Od sile posjećenih junaka i za sjećanje, nazvano je mjesto Mesinovac.

¹⁸ Vladimir Fajdetić istaknuti je hrvatski muzikolog i glazbenik koji je živio i radio u Rijeci. Rodom je iz Like i odatle mu osobiti interes za narodnu epsku pjesmu i glazbu. Diljem zapadne Like, Hrvatskog primorja i Istre neumorno je istraživao narodnu glazbenu baštinu, pa je tako došao i na senjsko područje. Iako sa zakašnjenjem, ipak je Fajdetić pronašao ostatke ostataka te glazbene baštine koju je, s građom iz Senja, objavio u *Senjskom zborniku* 3, 1967/1968. pod imenom "Glazbeni izraz Senja". U nastavku svoga rada i prikupljanja nove građe Fajdetić je nenadano preminuo. Što se desilo s prikupljenom građom, ne znamo, najvjerojatnije se čuva u obiteljskoj ostavštini prof. Fajdetića. Činjenica je da nakon 1968. nitko od muzikologa-folklorista nije dolazio na ovo područje, pa su tako i posljednji ostaci zanimljive narodne umjetnosti zauvijek nestali.

tonalitetu to je također terni dur, koji potječe od frigijskog načina pjevanja. I dalje Fajdetić navodi da je pri zapisivanju te pjesme kazivač (Blaž Glavičić) počeo pjevati pjesmu s napjevom, a poslije je samo nastavio kazivati, pa je tako zbog odsutnosti pjevačkog ritma gubio ritam sihova. On misli (s tim se i ja slažem) da zbog toga pjesmi nedostaju neke riječi ili stihovi pa ona ostaje na nekim mjestima nepotpuna. Ta se opaska mora prihvatiti jer kada sam pjesmu (1956.) bilježio, nastojao sam zapisati samo riječi, onako kako sam ih čuo, i to tako da mi je kazivač morao više puta ponavljati pojedinu riječ ili stih i rimu. Da bismo pjesmu sačuvali od zaborava, etape obrade i izvođenja¹⁹ i notne zapise donosimo u redosljedu kako smo do njih, uz mnogo strpljivosti, došli.

I. Prema kazivanju starih Senjkinja Mire Čopić, Đurđe Labura, Margite Gjurišić, kojima se pridružio i Senjanin Milovan Bašić, pjesmu "Rano rane Senjkinje divojke" pjevale su one još kao djevojčice, a kasnije kao djevojke, oko 1930. na Kuntradi, Gorici, oko svojih kuća, više iz zabave, onako za sebe i na način kako se pjesma i danas pjeva, ali su neke riječi drukčije i zato što one ne znaju čitavu pjesmu kazivati u desetercu. One navode kako su znale slušati stare Senjane Tonu Perata (?) i Blaža Glavičića, koji su pjesmu pjevali onako više za sebe. Pjesma se nije izvodila javno i zborno.

II. U vremenu nakon II. sv. rata prema sjećanju senjskih glazbenika Pavla Jurčića i Bruna Gržina Gradska je glazba znala katkad zasvirati pjesmu "Rano rane...", ali ne po notama, već više napamet i prema danas uglavnom poznatim riječima. Oni misle da su postojale neke note kojih je aranžman pripremio Martin Nell, tadašnji kapelnik gradske glazbe.

III. Prof. Vladimir Fajdetić objavio je u *Senjskom zborniku* 3 izvorni tekst pjesme kako je ona objavljena u *Riječkoj reviji* 1962. Uz riječi Fajdetić donosi notni zapis prema kojemu su od 1971. pjesmu izvodili senjski vokalni i tamburaški sastavi.

IV. Oko 1970. Milovan Bašić osniva Gradski tamburaško-vokalni sastav "Garofuli". Pjesmu "Rano rane..." za zbor je pripremio M. Bašić. Prema istome aranžmanu pjesmu su kasnije pjevale Senjkinje.

V. Vokalni sastav "Senjkinje" osnovan je 1972. Članica sastava i prva stručna voditeljica bila je Katica Glavičić, nastavnica glazbenog odgoja u Osnovnoj školi. Pjesmu "Rano rane..." za izvođenje u četveroglasju obradio je senjski skladatelj prof. Fran Šojat.

¹⁹ U prikupljanju notnih zapisa ali i riječi pjesme "Rano rane..." bili su mi od pomoći i savjeta dragi sugrađani: Štefica Bilović, Mile Bašić, Mira Čopić, Margita Gjurišić, Bruno Gržin, Katica Glavičić, Pavlo Jurčić, Ante Ljubas, Đurđa Labura, Neda Prpić, Ivan Prpić, Ivan Slanec, Ivona Šojat, Fran Šojat, kojima se na ovaj način zahvaljujem.

VI. Oko 1972. Ivan Slanec, nastavnik Osnovne škole u Senju, osnivač je i voditelj gradskog tamburaškog zbora, za koji je pjesmu "Rano rane..." obradio senjski skladatelj prof. Fran Šojat.

VII. Oko godine 1993. Neda Prpić, nastavnica glazbenog odgoja, obnavlja rad vokalnog sastava "Senjkinje", za koje je novi aranžman pjesme "Rano rane..." napisao Fran Šojat. Nedugo nakon toga za isti sastav tu je pjesmu obradio za četveroglasje skladatelj Ljubo Stipišić. Prema toj obradi pjesma se danas izvodi.

Koji je od ovih osam zapisa - obrada najoriginalniji i najbliži izvornosti u riječi i melosu, teško je odgovoriti.

Iz najbliže senjske okolice (Otočca, Brinja i Vrbnika) sačuvale su se dvije stare junačke-ljubavne epske pjesme koje sadrže detalje što se javljaju u popijevci "Rano rane...". Prva pjesma zapisana je u Vrbniku i u svezi je s vojvodom Škenderom,²⁰ Hrvatom iz Brinja, kojega su malena oteli Turci, a koji dolazi u Brinje na "vodu hladnu" i otima, odnosno odvodi "najlipšu Brinjku" djevojku, koju hvata za ruke i postavlja iza sebe na konja. Škender i djevojka odlaze, a kada su došli "posred černe gore", djevojka gorko zaplače nad sudbinom. I sada kroz suze djevojačke Škender saznaje da je oteta djevojka njegova rođena sestrice, koja kod kuće ima dva brata malena i uz njih ostarjelu majku. Shvativši situaciju, Škender vraća djevojku kući u Brinje. Ta popijevka u sadržaju se razlikuje od pjesme "Rano rane...", ali u sebi sadrži neke skrivene detalje koji su zajednički ostaci iz neke daleke zakarpatske staroslavenske-starohrvatske mitologije, kako ovu i neke druge stare pjesme, tumači dr. R. Katičić dovodeći je u svezu s rađanjem prirode, za drevnog zelenoga Jurja, viteza, i svetoga Jurja.

Druga stara hrvatska pjesma potječe iz Poduma kod Otočca u Gackoj dolini, a zapisao ju je u Prozoru godine 1885. mjesni učitelj Jakov Bobinac i uz komentar poslao uredništvu *Arheološkog vjesnika* (n.s., godina V, 1900.),²¹ koje ju je objavilo u Izvješćima muzejskih povjerenika, uz prilog za crkvu sv. Marka od Poduma. I u ovoj pjesmi nalazimo detalje koji su slični onima iz pjesme "Rano rane...". I ovdje je glavni sadržaj borba između Turaka i uskoka krajišnika zbog djevojaka koje su igrale kolo oko crkve i uz vrelo Markovac. U pjesmi se opisuje kako dolaze Turci od Perušića, i s Godače brda ponad Sinca gledaju na polje, pa "letidu"... Odatle se Turci vraćaju kući i sa sobom vode neke od djevojaka. Kad su došli do "debela luga" (usred guste crne šume), Turci

²⁰ R. KATIČIĆ, 1989a, 56. i 1989b, 36.

²¹ J. BOBINAC, 1900, 248-249.

su im govorili. "Istom Turci u riječi bijaše, udariše mladi Viličani i sa njima Otočani i sve Turke pod mač okrenuše i oslobode djevojke Otočkinje."

Iz kojega su vremena ove dvije epske pjesme, "Brinjka djevojka" i "Otočka divojka", ne znamo, ali sigurno je da su nastale početkom 17. stoljeća, u doba kad je granica s Turcima donekle stabilizirana, ali i dalje traju manji okršaji, zarobljenja, paljenje i krađe djevojaka, koji je motiv vrlo čest u mnogih hrvatskih narodnih junačkih i ljubavnih pjesama. Velika je šteta što su diljem brinjskog i otočkog kraja gotovo iščeznule stare pučke pjesme kao dio hrvatske kulturne i književne baštine.

Literatura

- Š. BALEN, 1993. - Šime BALEN, *Prva sjećanja: Panos, rat, glad, prevrat, seoba*, Senjski zbornik, 20, Senj, 1993, 201-240.
- J. BOBINAC, 1900. - Jakov BOBINAC, *Izvještaji muzejskih povjerenika i prijatelja, 1. O Sv. Marku kod Poduma*, Vjesnik HAD, n.s., 5, Zagreb, 1900, 248-249.
- V. FAJDETIĆ, 1967/1968. - Vladimir FAJDETIĆ, *Glazbeni izraz Senja*, Senjski zbornik, 3, Senj, 1967/1968, 94-107.
- M. GUŠIĆ, 1984. - Marijana GUŠIĆ, *Odjeća senjskih uskoka i Bunjevaca*, Senjski zbornik, 10-11, Senj, 1984, 73-115.
- A. GLAVIČIĆ, 1967/1968. - Ante GLAVIČIĆ, *Izvještaj III. naučne ekskurzije u sjeverni i srednji Velebit*, Senjski zbornik, 3, Senj, 1967/1968, 276-295.
- A. GLAVIČIĆ, 1970. - Ante GLAVIČIĆ, *Jedna pučka predaja u Podgorju*, Senjski zbornik, 4, Senj, 1970, 353-364.
- A. GLAVIČIĆ, 1980. - Ante GLAVIČIĆ, *Mirila i počivala u Velebitu (I.)*, Senjski zbornik, 8, Senj, 1980, 197-210.
- A. GLAVIČIĆ, 1981. - Ante GLAVIČIĆ, *Prilog istraživanju starohrvatske sakralne arhitekture na primorskim padinama Velebita i V. Kapele, (I.)*, Senjski zbornik, 9, Senj, 1981/1982, 91.
- R. KATIČIĆ, 1989a. - Radoslav KATIČIĆ, *Hoditi - roditi*, *Studia ethnologica*, 1, Zagreb, 1989, 45-63.
- R. KATIČIĆ, 1989b. - Radoslav KATIČIĆ, *Dalje o rekonstrukciji tekstova jednoga praslavenskoga obreda plodnosti*, *Studia ethnologica*, 2, Zagreb, 1989, 35-47.
- M. KLEUT, 1980. - Marija KLEUT, *Ivo Senjanin kao ličnost hrvatsko-srpskih usmenih epskih pjesama*, Senjski zbornik, 8, Senj, 1980, 329-333.
- B. MODRIĆ, 1965. - Božo MODRIĆ, *Etnografske crtice iz Podgorja*, Senjski zbornik, 1, Senj, 1965, 246-253.
- M. MAGDIĆ, 1880. - Mile MAGDIĆ, *Explicatio arbores genealogiae familiae Danicich*, *Starine*, knj. 12, Zagreb, 1880, 28-29.

- P. ROGIĆ, 1965. - Pave ROGIĆ, *Naseljenost velebitske primorske padine kroz historiju*, Senjski zbornik, 1, Senj, 1965, 35-68.
- A. RUKAVINA, 1979. - Ante RUKAVINA, *Velebitskim stazama, putopisi i eseji*, Planinarski savez Hrvatske, Zagreb, 1979, 1-60.
- A. RUKAVINA, 1970. - Ante RUKAVINA, *Privreda ličke i primorske strane Velebita*, Senjski zbornik, 4, Senj, 1970, 99-123.
- SCHEMATISMUS CLERI DIOCESIUM SEGNIENSIS ET MODRUŠIENSIS SEU CORBAVIENSIS*, Anno 1916, Senj, 1916, 1-168.
- M. SLADOVIĆ, 1856. - Manojlo SLADOVIĆ, *Povesti biskupijah Senjske i Modruške ili Krbavske*, Trst, 1856, 1-452.
- V. ŠEGOTA, 1967. - Vlado ŠEGOTA, *Markan* (roman), Otokar Keršovani, Rijeka, 1967, 1-158.
- P. TIJAN, 1931. - Pavao TIJAN, *Senj, Kulturno-historijska šetnja gradom po priloženom tlocrtu*, Zagreb, 1931, 1-64.
- D. VUKUŠIĆ, 1995. - Danijel VUKUŠIĆ, *Neka od sjećanja na narodne običaje u Podgorju*, Senjski zbornik, 22, Senj, 1995, 379-406.
- S. VUKUŠIĆ. - Stjepan VUKUŠIĆ, *Podgorski vjetar* (roman), Nakladni zavod MH, Zagreb, 1996, 1-280.

FRÜH STEHEN SENJER MÄDCHEN AUF

Ein altes Uskokken-Lied aus Senj

Z u s a m m e n f a s s u n g

Der Autor veröffentlicht hier ein altes Uskokken-Heldenlied (*Rano rane Senjkinje divojke - Früh stehen Senjer Mädchen auf*), daß er 1956 nach dem Hörensagen des Greises Blaž Glavičić aufgeschrieben hat. Nach der Genealogie der Familie Daničić datiert der Autor dieses Lied auf die Mitte des 17. Jahrhunderts. Er gibt die Lieder aus der Senjer Gegend an, die eine weite Ähnlichkeit mit dem besprochenen Lied aus Senj haben. Er erwähnt allgemeine Gründe des Verschwindens der Volkslieder, von denen einige, glücklicherweise, nach mehreren Jahrhunderten doch musikalisch bearbeitet wurden. Sie werden heute gern aufgeführt, und viele Leute hören auch dem Hörensagen dieser Volkslieder gern zu.

EARLY RISING GIRLS FROM SENJ

The Old Uskocs Poem from Senj

S u m m a r y

The author publishes herewith one old uskocs epic poem titled "Early Rising Girls from Senj", which was noted down in 1956 according to his grandfather Blaž Glavičić's telling. In accordance with the genealogy of family Daničić, the author dates it back to mid 17th c. He, likewise, adduces the poems from the surroundings of Senj, which all have some far resemblance with this one. He refers also to general reasons of the slow disappearance of the common people poems of which some were, fortunately, musically elaborated and are rather willingly either performed or listened.